

ENFLASYON İLE MÜCADELE ARACI OLARAK BELİRLENEN YOKSULLAŞTIRMA POLİTİKALARI

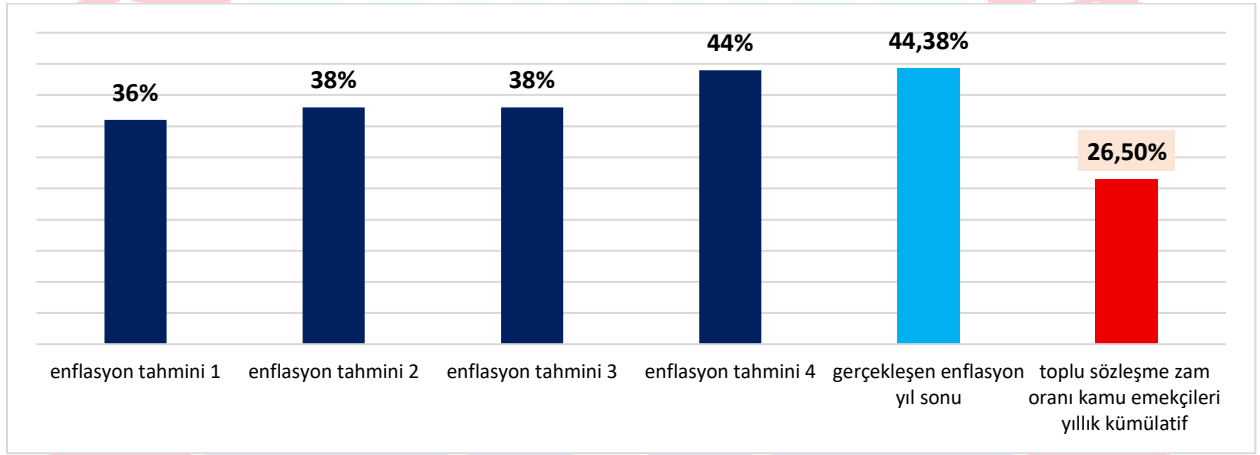


ENFLASYON İLE MÜCADELE ARACI OLARAK BELİRLENEN YOKSULLAŞTIRMA POLİTİKALARI

2025 yılının sonuna yaklaşırken emekçinin aklındaki temel soru ve sorun maaşlarda/ücretlerde yapılacak artışın oranıdır. Krizin nedeni her ne olursa olsun enflasyonun düşürülmesi söz konusu olunca maaş ve ücretlerin düşük tutulmasının akla ilk gelen yöntem olması, ortodoks iktisat politikalarının dayatmasıdır. Türkiye’de de bu dayatma son dönemde yaşanan ve durulmak bilmeyen yüksek enflasyona karşı siyasi iktidarın krizle mücadele başlığı altında yoksullaştırdığı halkta kendisini göstermektedir.

2025 Yılı Gelir Artışı Nasıl Düşük Tutuldu?

2024 yılı boyunca açıklanan TCMB enflasyon raporlarında¹ yer alan enflasyon tahminleri ve enflasyon gerçekleştirmelerine karşı toplu sözleşmede² belirlenen kümülatif zam oranı



7. Toplu Sözleşmede 2024 ve 2025 yıllarını kapsayan zam oranları belirlenmiş, bu oranlar 2024 yılının ilk altı ayı için %15 ikinci altı ayı için %10 olmuştur. Yıllık kümülatif zam %26,50'dir. Buna ek olarak dönem başında yapılan zam oranının dönem sonunda açıklanan enflasyon oranının altında kalması halinde ortaya çıkan enflasyon farkının maaşa ekleneceği sözleşmede yer almaktadır.

Aslında enflasyon farkının ortaya çıkması beklenen bir durum olmamalıdır. Toplu sözleşme zammı ülkenin ekonomik gidişatındaki sürecin doğru analiz edilip halkın yoksullaşmasına izin vermeyecek biçimde belirlenmelidir. Bunun sağlanmasına rağmen yine de beklenmedik bir enflasyon artışı yaşanması halinde ortaya çıkan enflasyon farkı olursa bu da maaş zammıyla birlikte telafi amaçlı maaşa eklenmelidir.

¹ TCMB, Enflasyon Raporları, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/> (Erişim Tarihi: 1 Aralık 2025).

Türkiye’de ise durum farklıdır. TCMB’nin enflasyon tahminlerinin bile altında kalan zam oranları ile toplu sözleşmeler imzalanmakta haliyle her dönem enflasyon farkı çıkmaktadır. Ancak burada da başka bir temel sorun vardır ki bu da açıklanan enflasyon oranları sonucu belirlenecek enflasyon farkı çok olmasın, yani telafi ödemesi düşük kalsın diye TÜİK’in, enflasyonu gerçeğin çok altında açıklamasıdır. Durum böyle olunca ödenen enflasyon farkının telafi edici bir tarafı bulunmadığı gibi halk gerçek bilgidен yoksun bırakılmakta düşen alım gücü ve yoksullaşma süreci ile baş başa kalmaktadır.

Bu durumu yukarıdaki grafiğin ortaya koymuş olduğu 2024 süreciyle daha açık biçimde görmek mümkündür. TCMB yıl boyunca dört kez enflasyon raporu açıklamaktadır. Genelde Şubat, Mayıs, Ağustos ve Kasım aylarına ait olan bu raporlarda ekonomik duruma dair tahminlere yer verilmektedir. Yıl içinde yaşanan gelişmelere göre bu tahminler her rapor döneminde güncellenir ya da aynı kalır. Grafikte gördüğümüz üzere ilk enflasyon raporunda 2024 yıl sonu enflasyonu %36 olarak tahmin edilmiştir. 2024 ve 2025 yıllarını kapsayan 7. Toplu Sözleşmenin 2024 yılı için kümülatif zam oranı ise %26,50’de kalmıştır. Yani oldukça düşük düzeyde belirlenmiştir. En son Kasım ayında açıklanan enflasyon tahmininde %44’e çıkmış, gerçekleşen enflasyon da %44,38 olmuştur. Sene başında yapılan zam ile dönem boyunca yaşanan enflasyon arasında çıkan fark maaşlara yansıtılmıştır. Sonuçta karşımıza iki büyük sorun çıkmaktadır;

- TCMB’nin sene başı enflasyon tahmini asla gerçekleşmediği gibi devam eden raporlarda da hep yukarı yönlü güncellenme söz konusu olmuştur. Bu da toplu sözleşmede belirlenen yıllık %26,50 zam oranını eritmekle kalmayıp yok etmiştir.

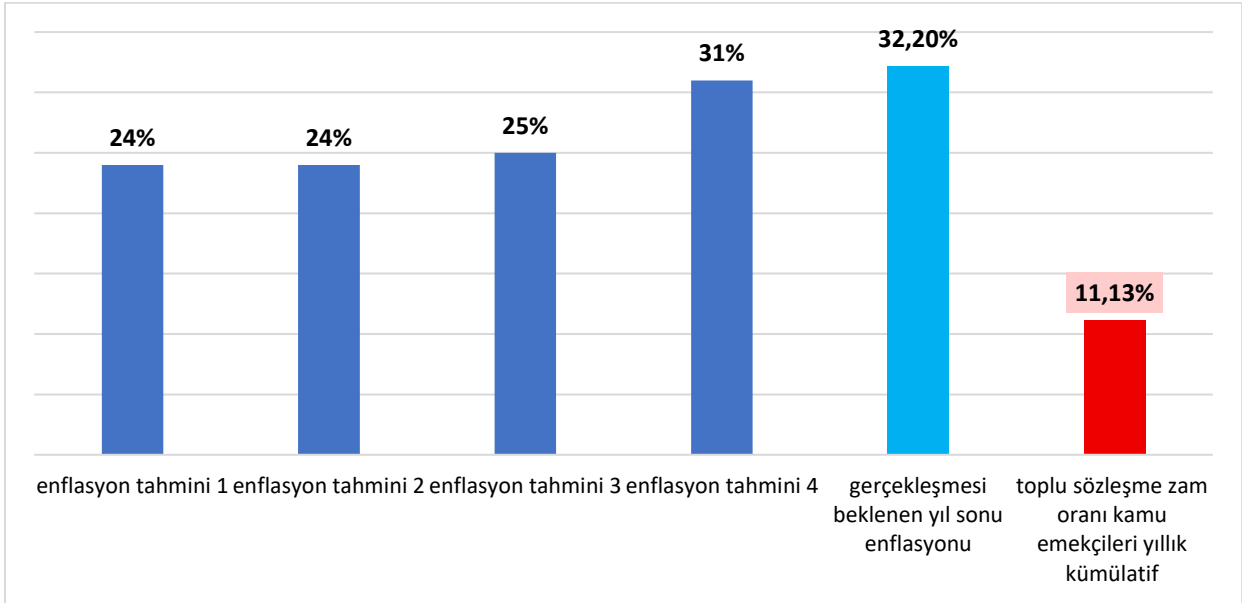
- TÜİK’in açıkladığı oranlara göre neredeyse yok olan zammın 2025 ocak ayında ödenen enflasyon fark ile telafi edildiği ifade edilmiş ama sistemin bir başka açığı olan gerçek dışı enflasyon oranları ile herhangi bir telafi durumu söz konusu olmamıştır.

- 2023 yılı boyunca enflasyona göre oldukça düşük kalan zam oranı nedeniyle maaşlardaki erime oldukça yüksek gerçekleşmiş, 2024 ocak ayı gelir artışı %15 zam ve TÜİK’in açıkladığı oranlara göre çıkan enflasyon farkı ile %49,23 olmuştur. Eğer ENAG enflasyonuna göre maaşlardaki erime hesaplansaydı %15 zam oranı ile birlikte gelirdе yapılan artış %64,55 olacaktı. Yani haklın hissettiğinin ve maaşlarda yaşanan asıl erimenin oldukça altında kalan TÜİK enflasyonu yüzünden kayıplar telafi edilememiştir. Yani 2024 yılı içinde halkın maaşı önceki yılın kayıpları gerçek manada telafi edilmeden yıl içinde yine tahminlerin üstünde olan ve düşük kalan zam oranı ile bir aşama daha düşmüştür.

İçinde bulunduğumuz 2025 yılının sonlarına yaklaşırken de durum 2024 yılında yaşananlardan pek farklı değildir.

2026 Yılı İçin yazılan Senaryo 2025 yılından farklı mı?

2025 yılı boyunca açıklanan TCMB enflasyon raporunda yer alan enflasyon tahminleri ve enflasyon gerçekleşmelerine³ karşı toplu sözleşmede belirlenen kümülatif zam oranı

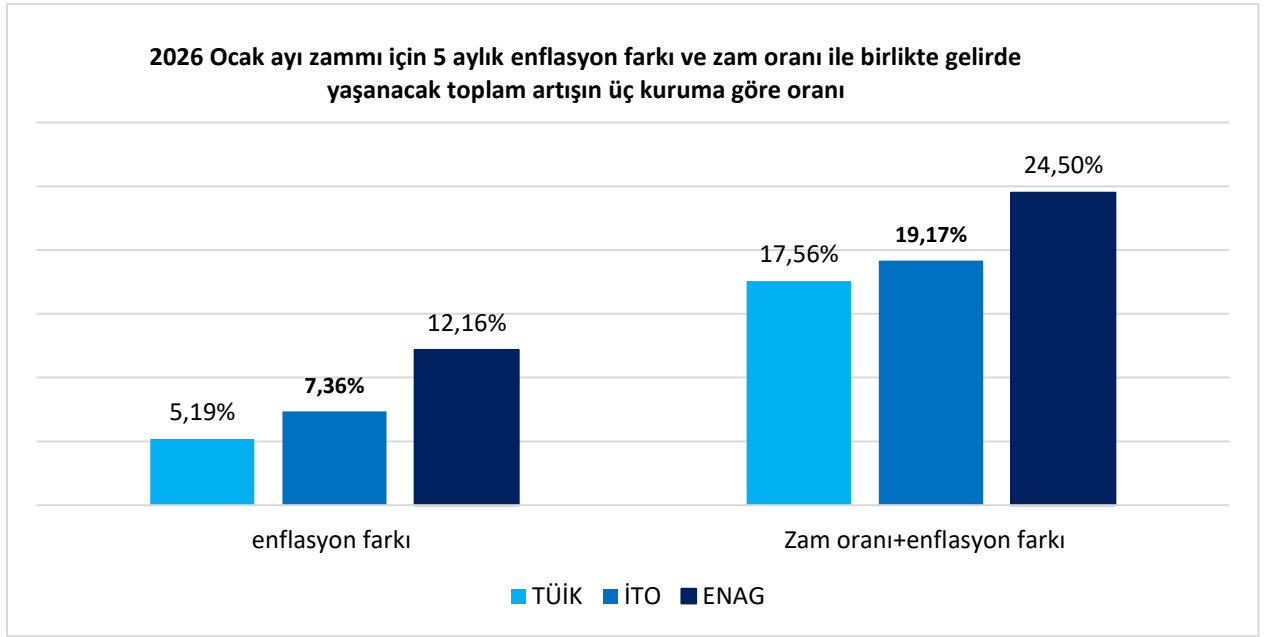


2025 yılı için de durum kendini tekrar etmekte ve ocak ayında %6 olan zam oranına eklenen enflasyon farkı ile gelir artışı %11,54, temmuz ayında %5 olan zam artı enflasyon farkı toplamı %15,56 olmuştur.

Sene başında 2025 yılı için enflasyon raporunda tahmin %24 olarak belirlenmiş, kümülatif zam oranı yine tahminin altında kalmış, son enflasyon raporunda da enflasyon tahmini %31 ile %33 aralığı olarak güncellenmiştir. Yani zaten enflasyon tahmininin dahi altında kalan yıllık zam oranı gerçekleşme tahmini ile %32,20'ye çıkarak maaş zamlarını tamamen etkisizleştirmiştir.

Sürecin planlandığı gibi ilerlemediği 2024 yılında toplu sözleşme zam oranlarının enflasyonun çok altında kaldığı görülmüş olmasına rağmen 2026 yılı içinde 8. Toplu Sözleşme ile yine oldukça düşük zam oranlarının belirlenmiş olması, halkın cebinden eksilenler ile enflasyonun düşürülmesi çabasıdır. Yani ne toplu sözleşme zamları ne de ödenen enflasyon farkı, halkın refahından eksilenleri telafi etme ya da refahı artırma amacı taşımamaktadır. Toplu sözleşme beklentinin aksine zam oranlarının düşük gerçekleşmesin garantileme amacı taşımaktadır.

³ TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Enflasyon-ve-Fiyat-106> (Erişim Tarihi: 3 Aralık 2025).



Kaynak: Kurumların resmî web sitelerinden alınan enflasyon oranları ve toplu sözleşmedeki zam oranları kullanılarak hesaplanmıştır. (1000 TL seyyanen artış hesaplamaya dahil edilmemiştir.)

Ocak 2026'da kamu emekçilerinin 1000 TL+%11 zam oranı alacak olması ve %0,87 olan kasım ayı enflasyonu ile birlikte beş aylık %5,19 düzeyinde enflasyon farkının oluşması halka ezberletilen döngünün somutlaşmış halidir. Yaşanan yüksek enflasyon karşısında emekçiyi korumayan toplu sözleşmeler, bilerek düşük açıklanan enflasyon oranları maaşların açıkça baskılanmasından başka bir şey değildir. 2024, 2025, 2026 ve gelecek süreçte sistem değişmeyecek ve hesap her zaman maaş ve ücretlerin düşük düzeyde tutulması yönünde yapılacaktır. Çünkü halkta halkın emeğinin karşılığı olan ücret ve maaşların artması enflasyonun tek nedenidir algısı yaratılmış ve her yıl aynı senaryo yazılıp çizilmiştir. Bu da toplumun sorunun kendisinden kaynaklandığına inanmasına ve kabullenişine zemin hazırlamaktadır. Ancak biz biliyoruz ki otonom ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeyde düşük tutulan ücret ve maaşlar ile enflasyon politikası yapılmaz. Enflasyonun nedeni tüketimdir ifadesinin karşılığı halkın otonom tüketimi değil, aşırı ve lüks tüketimi olabilir. Ancak Türkiye'de istihdam edilen 32 milyon emekçinin yaklaşık yarısı asgari ücret ve altında gelirler ile hayatta kalma mücadelesi verirken nasıl aşırı ve lüks tüketim yapabilir? Görünen o ki Türkiye'de her dönem olduğu gibi enflasyonun nedeni ücret ve maaşlar değil, önce uygulanan yanlış faiz politikası sonra ise yüksek kar oranları, fiyatlama davranışlarındaki bozulmalardır.

2005



EĞİTİM-İŞ BÜLTENİ

Eğitim-İş Yayınları, Ankara
Aralık 2025

EĞİTİMİŞ ADINA SAHİBİ

Kadem ÖZBAY / Genel Başkan

YAYIN SORUMLUSU

Bülent METİN / Genel Örgütlenme Sekreteri

RAPOR-İÇERİK

Dr. Burcu DOĞAN / Araştırma ve Raporlama Uzmanı

DİZGİ

Samet DEMİRYÜREK

İLETİŞİM

Ataç 2 Sokak 43/4 Kızılay-ANKARA
iletisim@egitimis.org.tr
0 312 434 12 06

Eğitimış

www.egitimis.org.tr